

A törvetés elemei.

A *törvetés* nem tartozik a könnyen elsajátítható mesterségekhez, másrészt azonban a művészetig lehet benne vinni az erre hivatottaknak, mert művészet ám az, belesalni tudni az ádáz rablót a vészthozó törbe! Nálunk ez a furfangos mesterség nem igen van elterjedve, sőt különleg a csapóvasakkal való bánásmódot a legtöbb hivatásos vadász alig is ismeri, de egyáltalában a dúvadbefogáshoz alaposan értő egyén igen kevés találkozik nálunk. Pedig korábbi időkben, mikor még a vadászat az erdész főfoglalkozása volt, a törvetés apáról fiúra szálló családi titok vala és sokkal általánosabb gyakorlásnak örvendett, mint a vadászszerszámok mai modern technikai előrehaladottságának korszakában, midőn a csapdák és fogóvasak előállítását nagy üzemi gyárak eszközlik, holott azelőtt az útszéli cigánykóvács dolga volt ez. Tehát ahelyett, hogy a haladás terére léptünk volna ez irányban is a vadász-mesterség terén, még inkább sajnálatos visszaesés állt be nálunk és sok minden-nel együtt, ami a magyar vadászat fénykorából hagyományként maradt ránk, a törvetés mesterségét is elfelejtettük, úgy hogy némely vidéken egészen meseszámba megy az már, vagy egyenesen boszorkányos titoknak tekintik és ráolvasás, babona és más hasonló bolondságokkal hozzák kapcsolatba; sok helyen azonban nem annyira a tudatlanság, mint inkább a lustaság és indoleuczia az oka annak, hogy a törvetés, általában a csapdák és fogóvasak kultusza kifejlődni, illetve helyesebben: *tovaejlődni* képtelen a régi jó vadász-erdészek kihalta óta. A mostani erdészeket hivatásuk s az ezzel járó tömörked irodai munka annyira igénybe veszi, hogy törvetésre nem igen gondolhatnak; oly tanult, hivatásos vadászaink pedig igen csekély számban vannak, kik e kultuszt szakértelemmel, kudarc nélkül úzni képesek; miért is a legtöbb helyen a vadászati segéd-személyzet kioktattatlan, sőt nagyrészt teljesen gyakorlatlan e téren, avagy pedig (a legtöbb vadászberlővel együtt) jobbnak látja méreggel dolgozni, mert ez könnyebb, semmi mesterséget nem igényel, noha vadászatlan s emellett felette veszedelmes módszer is; de hát a fő a rókabór! . . . De nemcsak a segéd-személyzet, de sokszor a vadászatot kezelő intéző szakvadász sem igen bír fogalommal arról, hogy jó csapóvasak- és csapdák milyén bír fogalommal arról, hogy jó csapóvasak- és csapdák milyén bír fogalommal arról, hogy jó

ez, noha könyveket írtak már erről. Annál csodálatosabb tehát, hogy oly kevés *mester* akad a törvetés terén! De azok közt a könyvek között is sok a selejtes, amelyek ahelyett, hogy tanítanának, a bőbeszédűség útvesztőjében teljességgel össze-zavarják azt a kis tudást is, amelylyel a kezdő esetleg már rendelkezik. Én tekintettel voltam erre s bár, ha a szakirodalmat nem is mellőzhettem munkám e részének nagyobb tökélye érdekében, mégis az idegen auktorok közül *Weber* és *Pieper* csapdagyárosok és egyszersmind gyakorlati szakemberek szakmunkáin, lapközleményein kívül más forrás-műveket nem is igen vettem figyelembe saját eredeti adataim kiegészítéséül (a magyar szakművek és szaklapok idevágó adatai csaknem egytől-egyig német eredetűek vannak átvéve), hanem annál inkább a szakvadászok: régi öreg törvetők bemondásait és ezek közül főleg *Storz Mátyás* cs. és kir. udvari vadász hosszú évek során át szerzett tapasztalatainak igazán gazdag tárháza volt az, melyből sok becset merithettem. — Rátérve azon általános tudnivalók ismertetésére, melyeket a törvetés sikeres gyakorlása érdekében szem előtt tartani elkerülhetlenül szükséges — először is figyelmeztettek arra, hogy a törvetőnek elmellőzhetlenül *szagtalanítani* kell magát arra az időre, míg a csapda felállításával foglalkozik, mert ezt elmulasztva, sikerre semmi esetre sem számíthat, amennyiben az emberi test kigőzöl-gése iránt igen érzékeny dúvadat az emberi szimat biztosan elriasztja, vagy legalább is gyanakodóvá teszi. Tehát mielőtt a csapda vagy fogóvas felállításához főgnánk, szed-jünk először is lúczyenyő-, jegenyefenyő- vagy topolyfa-galyakat, vagy ha ilyenek nem volnának kézügyben, vegyünk pár marék erdei földet s dörzsöljük be ezzel kezeinket s lábainkat, hogy ezek a galyak, vagy a föld szagát vegyék fel. *Weber* szerint a legjobb szimat, mely mindennemű emberi szagot elenyésztet és a fogóhelyet vonzóvá és érdekessé teszi: a *rothadó hal* és a *rák*. Ez utóbbit igen könnyen előállíthatjuk, ha kis halakat vagy kis rákokat egy széles nyakú üvegbe teszünk, azt jól eldugaszoljuk és néhány napra akár a napsugarak hevének, akár a kályha melegének teszszük ki. Ennek a folyadékknak iszonyú szaga van és egy kávéskanálnyi a fogó helyére freccscentve elegendő arra, hogy minden más idegen szagot elenyésztessen. Jónak állítják a vas felállítására kiszemelt helyhez való közeledés előtt a lábbeli talpát *fenyő-olajjal* vagy *hering-*

lével

dörzsölni

be, vagy egy-

szerűen a csiz-

matalphoz egy he-

ring-fejzet erősíteni, de

azt is ajánlják gyakorlott

törvetők, hogy a szagtalani-

táson kívül, a csapda vagy vas

felállításának tartama alatt szájába egy

csomó friss, zöld fenyőhajtást, vagy zöld

fűvet vegyen a törvető, hogy lehelete ne

érintse közvetlenül a fogóeszköz helyét; ez külön-

nösen erős dohányosoknál és bepálinkázás esetén igen

ajánlatos. Persze a pipát is jól el kell tenni s köpni, kilótt pat-

rónokat elszórni, avagy a pipát a törvető-hely közelében ki-

vernüni nem szabad. Ezek oly elővigyázati rendszabályok, mel-

lyek elkerülhetetlenül szükségesek, hogy a dúvadak ama hely-

lyet, ahol járunk, gyanútlanná tegyük. Természetesen a fogó-

vasat sohasem szabad csupasz kézzel megfogni, hanem ily

alkalomkor csupán e czélra szolgáló keztyű használandó, mel-

lyeket közvetlen használatukig friss levegőre kell akasztani.

Huzamosabb ideig zsebben hordott keztyű használatra alkalmatlan.

— Szabálynak veendő még, hogy a csapóvas használat

előtt mindannyiszor meleg víz és homokkal alaposan lesüro-

landó és azután tiszta rongygyal jól meg kell törölgetni minden

részét. Tisztításnál, ha csak a vas szerkezete megengedi,

ajánlatos a vasat szétszedni és részletenként végezni a

tisztogatást, mert így alaposabb munkát végezhetünk. A

rókánál s menyétnél különösen ügyelni kell a vas tisztasá-

gára, mert a legcsekélyebb szag gyanakodóvá teszi eme

már természetüknél fogva óvatos rablókat. — Oly vasat,

melyet egy időre használaton kívül akarunk helyezni, szá-

raz rongygyal jól le kell dörzsölni s felszárítani s hogy a

rozsdától megóvjuk, nyúlhájjal gyengén bekenjük, vagy

mindig készleten tartott rókaacsókkal dörzsöljük be. Termé-

szetesen használat előtt a vas ismét tisztára súrolandó s

azután némely esetben a később felsorolandó csali-szagokkal

kissé bedörzsöljük. E szagok túlságos használatától azonban

óvakodni kell, mert ily esetben a szag után indult vad, a

helyhez érve, kaparni kezd s az elötünö vastól eljlesztetik.

A csali-szagra vonatkozólag megjegyzem, hogy ehhez csak az esetben folyamodjék a törvető, ha a ragadozót minden óvatosság dacára 2—3 egymásutáni éjjel sem sikerült törbe kerítenie. Egyébiránt vannak törvetők, akik semmiféle szagot nem használnak, mégis sikerül nekik a fogás. Ezek a vasat mindig gondosan tisztán tartják s használat előtt vagy lótrágyával, vagy tengerinyúl-ürülékkel dörzsölik be s ha a felállításnál a kellő óvatosságot követték, fogásaik úgy sikerülnek, mint akik az oly titokzatosnak tartott és sokszor drága pénzen beszerezhető szagokat használnak. Ugyancsak a szagok használatára nézve sokan abban a véleményben vannak, hogy a lótrágya és libazsír a legjobb vaskendő árkánium. — Ami a *csalétkék szagosítását* illeti, erre nézve rendesen minden törvetőnek megvan a saját titkos szere, melyet azután természetesen a legjobbnak tart s készítési módját a legnagyobb titokban tartja. — Természetesen a csalétkék szagosítására szolgáló szerek nem minden dúvadnál azonosak, hanem aszerint változnak, milyen vadat akarunk fogni és arra valók, hogy a csalfalatnak már messziről érezhető és a vad által kedvelt szagot kölcsönözzenek, mely azután igen hatványozza a fogás esélyét, illetőleg csábító hatásánál fogva mintegy rákényszeríti a dúvadat a kedvelt falat érintésére. — A csalétkék szagosítására szolgáló szagokat illetőleg, minden vadászati szakmunkában egész

özönével találkozunk a készítésükre vonatkozó utasításoknak, melyeket itt legnagyobbbrészt mellőzve, csak a kipróbált s jónak bizonyult szerekről fogok megemlékezni az alábbi részletes tárgyalások során. — A vas felállítására térve, a vas-fogó kivetésénél vagyis felállításánál figyelembe kell venni, hogy az még koránt sem elégséges, ha a vasat oly helyre állítjuk fel, hol a ragadozó közellétét gyanítjuk, de tudni kell — mint már említettem volt — a fortélyát: a vadat a fogáshoz legalkalmasabbnak vélt helyre, vagy azt rendes útján, a váltón, *törbe csalni*. A vasat mindig a legnagyobb csendben, *rugójával szélelles irányban állítjuk fel*, mert az óvatos ragadozók, de különösen a rendkívül fortélyos róka, mindig szél ellen közeledik s így egyenesen a törbe léphet s nem a rugóra. A rókánál különösen még arra is kell ügyelnünk, hogy a megválasztott helyhez, ahol a csapdát felállítjuk, jó róka-váltók vezessenek, amit a határos erdő-állabból lehet megítélni. Sok fogóhely létesítése nem tanácsos, mert igen nehéz ellenőrizni azokat, — továbbá csakis oly fogóhelyeket választunk, melyek a közutaktól s általában a forgalmi pontoktól távol esnek s lehetőleg száraz reggelen állítsuk fel a csapóvasakat. — Felszerelésünk a felállításra szánt vasakon kívül a következő: hosszú éles kés, kis ásó és esetleg egy lóganéjjal telített zsák, valamint egy jókora rongyot, vagy valami rossz, használhatatlan zsákot is magunkkal viszünk. A helyszínére érve, a rongyos zsákot magunk elé terítjük s arra rátérdeplünk. Következik a vas felállítása, mely a következőképen történik: A vasat leteszszük a földre, arra a helyre, hol fölállítani akarjuk; azután a késsel — ennek hiányában faággal — körülkanyarítjuk a vasat; ha ez megtörtént, a vasat félretéve, annak a körülkanyarítással megjelölt térfogatából a velünk hozott kis ásóval a földet ügyesen kivájjuk, vagyis *ágyást* készítünk a vasnak — szigorú pontossággal a megjelölt körvonalakhoz képest — és a fölvett földet egy erre a czélra magunkkal hozott (jól szagtalanított) külön rongydarabra halmozzuk. Ha a vas a mélyedésbe jól beillik, úgy, hogy körülbelül két ujjnyira a föld felülete *alatt* fekszik és a rugó számára is a földet jól kivájtuk, valamint a lakat számára is a fekhelyet jól elkészítettük, úgy, hogy ez szabadon álljon, akkor a támadt üreget lóganéjjal jól betömjük, természetesen az u. n. pipának és kengyelcsavarnak megfelelő mélyedést hagyva, mely a csalfalatot tartja. A fölállításnak ez a módja a hivatásos vadászok által általánosan ismert u. n. *hattyányak*- vagy berlini vastörre vonatkoznék főleg, de közönséges *tányér*-

vasat is lehet hasonló módon fölállítani, csak megjegyzendő, hogy a vas ama része alá, hol a rugó a kanyar-vasakat aláfogja, egy követ kell helyezni, hogy a toll rugékonysága fokoztassék. — Ha kénytelenek vagyunk a tányérvasakat homokos területen elhelyezni, úgy a vasaknak nem szükséges mélyedést vájni, vagyis ágyást készíteni, mert elegendő, ha a vasat homokra fektetve, riszálás által kissé lemélyesítjük s homokkal befedjük. — Télen a fagyok alkalmával a kanyarvasak alá száraz mohát, fenyő-levelet, száraz törmeléket vagy hangyaboly-törmeléket kell helyezni, hogy esetleg azok a talajhoz ne fagyjanak. Majd földdel fedjük be a kivetett vasat, mihez az ágyásból kikerült földet kell használni s ügyelni arra, hogy a vas helye a környezettől eltérést ne mutasson, mert ez a körülmény a ragadozónak azonnal feltűnnék és tartózkodásra ösztönözné; a fogó tányérját szintén el kell földni, csak a csalétket kell szabadon hagyni. Megjegyzendő, hogy a földet, illetőleg amivel a felállított vasat befedjük, csak valami forgácsdarabbal szabad felvenni. Majd azután egy leveles ággal simára söpörjük a helyet, félretoljuk a biztosító csapot vagy szöveget s eltávozva, magunk után a nyomokat elseperjük, hogy így minden gyanust eltávolítsunk. Az elhelyezett vasak azután addig maradnak felállított helyzetükben, míg azokkal fogni akarunk; ami pedig a csalfalatokat illeti, az ú. n. hattyúnyakra két falatot helyezünk, még pedig egyet a pipa előtti helyre, egy másikat pedig két ujjnyira a kengyelesavar elé. A tányérvasnál egy csalfalatot a vas elébe és kettőt a vas mögé. Elmellőzhetlen, hogy a csalfalatok a felsorolt helyekre kis *mélyedésekbe* kerüljenek és részben fűvel, hangyaszombékról vett porral, alommal, szóval mindennemű könnyű tárgyakkal, így lótrágya- és földdel, avagy pedig homokkal gyengén fedve legyenek a vassal együtt. — Oly vasaknál, melyek belépés által csapódhatnak össze, a tányért pontosan kell elhelyezni ama helyre, hol a vad váltóján a fel- vagy leugrási helyet felfedeztük; vagy pedig az utat kövek, fadarabok, rögök stb. által úgy kell elzárni, hogy a ragadozó kényszerülve legyen a vasba ugrani. E vasaknál a tányér alá csalétek is helyezhető, mely esetben azonban a tányért egészen alá kell vájni; e módot sokan igen ajánlják, mert az egyes ragadozók, mint róka és macska, ha szaglásukkal valamit éreznek, az után kaparni szoktak. — Sok tapasztalt törvető állítja, hogy a dúvadak előtt fajabelijük hullája mindig valami vonzeróval bír. Ezt fel lehet használni különösen a rókánál, akképen, mint a következők szerint ajánljatik: t. i. hogy egy lenyúzott róka-hullát helyezünk el, hogy azt a róka láthassa és szimatolhassa ugyan, de el ne érhesse s alá pár tányérvasat helyezünk; a róka, amint észreveszi a hullát, ama helyet, ahova ezt helyeztük, — p. o. fát vagy bokrot — kerülgetni fogja s könnyen a vasba tévedhet. Egy másik fortély *Pieper* módszere szerint arra szoktatni a dúvadat, hogy az valamely magasabb helyre, például fatörzsré kitett csalétket, mint döglött macskadarabokat, nyúl- és disznóbeleket stb. felkeresse; ha ily helyhez sikerült hozzászoktatnunk a dúvadat, akkor annak közeli környékén 3—4 tányérvasat helyezünk el, melyek felállításánál sem a szagtalanítást, sem egyéb óvatossági szabályokat nem igen szükséges figyelembe venni; a falánk dúvad csak a magasba helyezett csalétket nézi s lába alá épen nem ügyelve, vakon a tányérvasba lép.

Ami különleg még a *csalétket* illeti, e célra tojást, sült macska-darabokat, friss vadbeleket, vagy kemény kenyérhéjt, ürü-lábdarabokat 4—5 cm. hosszúságban, vagy nyúl- és mókus-darabokat szokás használni; ez utóbbiaknak az az előnyük van, hogy a nyulak kerülnek az ily helyeket; a tojás használata azért ajánlatos, mert az eb és macska nem igen fal tojást s ezért nem is kutat utána. *Pieper* szerint a húsdarabokat (csalfalatokat) legezészerűbb új, használatlan agyagfazékba téve a következőképen előkészíteni: A fazekat, ha már a húsokat beletettük, lehető friss lótrágyába helyezzük el s addig hagyjuk ott, míg a tartalom erős, sajátneű szagot nem kap, ami nyáron rendszeren 2—3 hét, télen ellenben 5—6 heti összeaszalódás

után szokott bekövetkezni.*) Ha azonban a csalétket silve akarnók használni, úgy praktikus törvetők szerint, tüzelőanyagul *nyírfát* kell használni. — Hogy a ragadozót ama helyhez csalhassuk, hol a vasakat felállítottuk, igen ajánlatos e célra vonszaléket használni — különösen akkor, ha a fogás helye nem fekszik közvetlenül a dúvad váltóján. Erre a célra legezészerűbb piritott macska-hullát, vagy nyúl-zsigert használni, melyet egy vékony zsinagon csilag alakban vonszolunk magunk után s bejárjuk vele a környéket. Közben-közben vért is frecesentünk szét s egy-egy heringfejet, vagy egy-egy darabka zsigert is elhullatunk. Az ily nyomot szívesen veszi fel a vad s így könnyen a kiválasztott helyre vezethető; azonban havon sem a róka, sem egyéb ragadozó nem igen követi a vonszaléknymot, legalább nem oly jól, mint a hótalan földön, amidőn is sült macskára a róka veszettül rámege, ellenben a görény a friss nyúl-zsigert részesíti előnyben. — Váltókon tányérvassal csak abban az esetben lehet sikerrel dúvadat fogni, hogyha *kényszerváltókat* létesítünk. Ezek a kényszerváltók 30 cm. széles, 6—10 cm. mély barázdákból állanak, melyek lehetőleg egyenes irányban vezetnek a sűrűbe. A *róka-fogásnál* az ilyen barázdákat a róka természetes váltójának irányában kell létesíteni s különösen azokra kell ügyelni, amelyek a szabad mezőre vezetnek. *Nyest-fogásnál* a barázdákat a sűrűségek szélén kell létesíteni, vagyis ott, ahol a dúvad természetes váltóit használja. Oly helyen, ahol sok almafa-, tüskebokor és más bozót stb. van, ott a barázdákat sövénykerítéssel is ellátjuk, mert így sikeresebb a befogás. Ugyanis a barázda közepe táján, annak két szélén, két 5 cm.-nyi vastag, 1.30 cm. hosszú, kéreggel ellátott karót verünk a földbe és innen 40 cm.-nyi távolságra mindig egyet-egyet, ha gyengébbet is, úgy 45° irányban. Ezeket a karókat azután részével befonjuk, úgy, hogy 1 méter magas és 4 méter hosszú sövénykerítés létesül. A másik oldalon, megfordított módon ugyanilyen rózsekerítést létesítünk, úgy, hogy a barázda közepén a két kerítés majdnem összeér. Erre a pontra azután elhelyezzük a barázdában a tányérvasat, melyet homokkal vagy hangyaboly-maradványokkal befedünk. — Ilyen sövénykerítéssel ellátott kényszerváltókon nyáron *csapóládát* is lehet elhelyezni, még pedig úgy, hogy a csapóládát úgy állítjuk fel a sövénykerítéseknek a barázda középpontjában majdnem összeérő végei közé, hogy annak alja a barázda aljával egy magasságban feködjék, a sövénykerítést, illetve annak rózsejét pedig úgy hajlítjuk a csapóláda mindkét oldalára, hogy a csapóajtók lehetőleg el legyenek fedve. — Oly vadászterületeken, ahol fázának és foglyok tenyésztetnek, a *csapóláda* (vagy *csapda*) a vadállományra életkérdést képez. A csapda 3—4 cm. vastag fenyő-deszkából készül s átlagos hossza rendszeren 1.60 méter, magassága és szélessége 60—60 cm. A csapda két nyílása felhúzó ajtócskával van ellátva s a bejárásnál vékony deszkácskák vannak alkalmazva billentyűformában; ezek a kis deszkák úgy vannak beállítva, hogy abban a perczben, amidőn a ragadozó a nyíláson át akar menni, a billentyűk megérintése következtében a felhúzott ajtócskák egyszerre lecsapódnak, miáltal a ragadozó fogva marad. — A csapdák a vadászterületen különösen annak sűrűbb, erdős és bozotos helyein olyképen helyezendők el, hogy egy körülbelül 300 holdas területre 10—15 darab essék; a csapdához körülbelül oly széles utak készítendők, mint a cserkésző utaknál szokás. A földolog az, hogy ezek az utak úgy legyenek berendezve, hogy mindig egy csapdához vezessenek s azokat mintegy összekössék. Mint hogy a csap-

*) Ennek az arkanum triplikatumnak az elkészítésére *Weber* a következő eljárást ajánlja: Egy elhullott vagy megfőtt macskát szőröstől-bőröstől diónagyságú darabokra vágunk s ezeket a darabokat egy új cserépfazékba tesszük, melyet disznóhólyaggal jól bekötünk, azután a fazekat 8—14 napig lóganéjba elássuk. Ezután 250 gr. lúdhajat és 250 gr. disznóhajat egy vadonatúj, de belül jól zománcozott vaslábasban kiolvasztunk. Ha a töpörtök már sárgulni kezdenek, akkor az előbb említett macskahús-darabokból — de bőre nélkül — annyit, amennyit akarunk, a forró zsiradékba tesszük. A sülés alatt folyton kavargatjuk az anyagot, miközben egy babszem nagyságú kámfort, egy evőkanálnyi mézet és végül egy kávékanálnyi adag ebszőllőkérget poralakban hozzákeverünk. A zsiradékban később és máskor is lehet ilyen falatokat kisütni. A sült falatokat új cserép-fazékban hűvös helyen lehet eltartani.

dák csakis nyáron, azaz csak addig használhatók, míg a fagyok be nem következnek, szükséges, hogy az azokhoz vezető utak folytonosan tisztán tartassanak. A csapda előtt körülbelül 2 méterre, a csapda magasságának megfelelőleg, jobbról és balról kis sövények emelendők; a sövénynek azonban nem szabad feltűnőnek lenni, hanem azt kissé emelkedésszerűen kell készíteni, hogy a ragadozó vadnak fel ne tűnjék; mégis azonban olyannak kell lennie, hogy a ragadozó vad ki ne térhessen az ösvényből és mintegy utalva legyen a csapda nyílásán át folytatni útját. A csapdákat naponta egyszer meg kell vizsgálni, nemcsak azért, hogy bizonyosak lehessünk affelől, vajjon nem került-e abba valamely ragadozó, de azért is, hogy az esetben, ha önmagától, vagy a szél által becsapódott volna, újból felállíthassuk. Különösen esős időben kell a csapdák működésére nagy gondot fordítani, hogy a felhúzó ajtócskákat tartó zsineg nem dagadt-e meg és hogy a felhúzó ajtócskák nem duzzadtak-e, mert ez esetben a fogó nem működhetik sikeresen. Pedig leginkább esős és harmatos időben kedveli a ragadozó vad a száraz utakat, mivel a nedves fűben való mászkálást ilyenkor nem szereti. Ilyen időben tehát, főleg ott, ahol elegendő őrszemélyzet van, szükséges és kívánatos, hogy a csapdák napjában kétszer is megvizsgáltsanak, mert tudjuk, hogy az év május, június és július havában, midőn az alacsony cserjéket és gazokat sűrű lomb fűdi, a süldő-nyulak is a szárazabb utakat szokták használni és nem egyszer megtörténik, hogy ragadozó helyett nyúl-süldő kerül a csapdába; de sőt megesik az is nem egyszer, hogy a fázván, is — mikor egyik a másikat kergeti belekerül a csapdába. Ezek az okok tehát kívánatosak teszik a csapdák többszöri megvizsgálását. A csapdák: a róka, macska, nyest, görény, menyét, sün, hőresög, sőt kisebb kutyák fogására is igen alkalmasak, minélfogva csak kívánni lehet, hogy azokat ott, ahol lehetséges, minden vadász és minél nagyobb számban alkalmazza.

(Vége következik.)

Lakatos Károly.

A foglyok téli etetéséről.

Beáll a hideg zordon tél, vastag, fehér hótakaró borítja az egész mindenséget, szemfedője sok-sok vadnak, kik a kihalt természetben nem tudják a szükséges táplálékukat megszerezni. Minden vadásznak kötelessége ilyenkor etető helyeket felállítani a pagonyában, hacsak nem akarja, hogy nyáron, mikor a várva-várt szezon elérkezik, megtizedelve lássa az állományt. Minden igazi Nimród állítat is ilyen etetőhelyeket, de, sajnos, nagyon gyakran — nem ismervén a vad helyes táplálkozási módját, — olyan takarmányt szór az etetőre, amelyhez a vad nincsen szokva s ahelyett, hogy előnyére válna, kárára van.

Különösen az amúgy is igénytelen foglyok táplálásánál szoktak véteni. Sokan azt hiszik, ha elegendő, akármilyen gabonaszemet szórnak elibe, kitűnően fognak kitelelni és még meg is húsosodnak. Pedig hogy ez nem így van, mutatja az alábbi eset is.

Egy szenvedélyes német vadászember az 1895. évi zord téli időben kint járkálván a pagonyában, az etetőhely közelében — melyen pedig bőségesen volt rozs elhintve, — legnagyobb csodálkozására egy kimúlt foglyot talált, három pedig már a végét járta. Érdeklődve vizsgálta meg a foglyokat és arra a nézetre jutott, hogy valószínűleg emésztési zavarok okozhatták a kimúlást, mert a begyük föl volt fújva s a végbél körüli pelyheken híg, zöldes ürülék volt látható. Kíváncsi volt megtudni az igazat s e végből otthon fölboncolta a kimúlt foglyot.

A begye tele volt rozsszemekkel, 2—3 köles és egy kevés száraz fűvel (mely fű az etető körül volt). A gyomorban sok, erősen csiszolódott kavics, nagyon kevés gabonaszem és száraz fű volt jelen. Látható tehát mind-

ezebből, hogy éhhalál nem okozhatta a foglyok végét, hanem a helytelen takarmány, melyet nem tudtak megemészteni. Hogy a foglyok helyes takarmányáról meggyőződjék, összekötetésbe lépett — aminthogy ő maga írja a „Deutsche Jagdzeitung“-ban — egy nagy restauráció szakácsával arra nézve, miszerint az neki egypár fogoly begyét és gyomrát szolgáltatassa át. Összesen 80 fogoly gyomrát és begyeit vizsgálta meg az illető vadász szeptember vége felé és mindegyikben egy és ugyanazon takarmány-maradékokat talált, u. m. gyommagvakat, zöld takarmányt, rovarokat, kövecseket, kevés gabonát és burgonyát. Különösen sok gyommag, zöld fű és kövecs volt nagy mennyiségben. Számos esetben csakis ezek.

Gabonaszemek csak igen kis arányban voltak találhatóak.

Helytelen tehát az a nézet, hogy a fogoly előszeretettel szedi magába a gabonaszemeket s ha ősszel még elég gyom- és dudvamagot talál, nem nyúl hozzá a tarlókon elszóródott gabonaszemekhez sem. Még leginkább a búzát és kölest szeretik, de rozstot egyáltalán nem s csak a legnagyobb szükség esetén fanyalodnak rá.

Zöld takarmányukat fű, fiatal vetés, here képezik.

Ismeretes dolog, hogy a fázván mennyire szereti a burgonyát. Sokaknak talán új lesz az, hogy a fogoly sem veti meg, sőt mikor egyéb zöld is áll rendelkezésükre, akkor is előszeretettel táplálkoztak burgonyával. Ebből az illető vadász azt a nézetet merítette, hogy a burgonya igen jó zöld takarmány pótló eleség télen.

Feltűnő volt, hogy annyi növényi alkatrész mellett oly csekély számban volt feltalálható az állati anyag. Csak kevés esetben voltak egyes bogarak, foszlányok (valószínűleg földi giliszta maradványok), pókok és sáska-maradványok feltalálhatóak. Természetesen nyáron és tavasszal több rovarral táplálkoznak. Ebből látható, hogy tél folyamán nélkülözhetik a rovarokat.

Igen sok apró kavics volt a megvizsgált foglyok gyomrában, míg a begyben ritkán. Ebből azt lehet következtetni, hogy a kavics hamar elhagyja a begyét, a gyomorban azonban sokáig fekszik, miután némelyik egészen le volt már csiszolódva. „Miután így meggyőződtem — mondja az illető vadász — a foglyok takarmány-szükségletéről, a következő takarmányt szórtam nekik az etetőre: Összevásároltam a szomszédos malmokból és gazdáktól búzatisztítás alkalmával elhullott III. rendű magvakat, ezt kis szecsával és apró kavicssal keverve, még apróra vagdalt burgonyát tettem a fogoly-etetőre. Néha kölest is adtam közéje“. Egy vadásztársam is panaszkodott a múlt télen, hogy nem érti mi okból, daczára, hogy bőségesen szór az etetőre, gyakran talál kimúlt foglyokat a pagonyában. Kisült, hogy ő is rozssal etette a foglyokat. És még több eset is bizonyít a rozs ártalmassága mellett, melyet a fogoly nem tud megemészteni. Fenti takarmányozás mellett azután az elhullás még a leghidegebb napokon sem fordult elő. Természetesen csakis hóállás idején kell a foglyokat etetni, különben ugyanis ritkán mennének az etetőre.

Kerpely B.